

**DET KONGELIGE
ARBEIDS- OG INKLUDERINGSDEPARTEMENT**

Statsråden

Arbeids- og sosialkomiteen i Stortinget
Stortinget
Postboks 1700 Sentrum
0026 OSLO

Deres ref
2024/6457

Vår ref
24/3528-

Dato
15. oktober 2024

Representantforslag 178 S (2023–2024) om å la unge jobbe mer og skatte mindre

Jeg viser til brev fra komiteen 30. september 2024 der det bes om en vurdering av representantforslag 178 S (2023–2024) fra stortingsrepresentantene Anna Molberg, Henrik Asheim, Aleksander Stokkebø, Mudassar Kapur, Kari-Anne Jønnes og Erlend Svardal Bøe. Enkelte av forslagene faller inn under andre statsråders ansvarsområder. Helse- og omsorgsministeren har utformet svar til forslag nr. 3, Barne- og familieministren til forslag nr. 4 og Finansministren til forslag nr. 5.

Jeg er enig med forslagsstillerne i at det kan være flere fordeler ved å ha en jobb som ung. Tidlig arbeidserfaring gir muligheter til å knytte kontakter, bygge CV, utvikle selvtillit og ferdigheter i arbeidslivet. En deltids- eller sommerjobb som ungdom kan derfor legge grunnlaget for stabil tilknytning til arbeidsmarkedet senere i livet. Samtidig har unge et særskilt behov for beskyttelse, og må sikres arbeidsbetingelser som er tilpasset deres alder, slik at et tidlig møte med arbeidslivet ikke gjør at deres helse, sikkerhet, utvikling og skolegang blir skadelidende.

Det er en klart høyere andel sysselsatte unge mellom 15 og 24 år i Norge enn gjennomsnittet i Europa. Om lag halvparten i alderen 15-19 år var sysselsatt i 2023. Sysselsettingsandelen for ungdom i denne aldersgruppen er på et høyere nivå nå enn den har vært siden 1980-tallet. Sysselsettingen blant unge svinger mer over tid og er betydelig mer påvirket av konjunktorene enn for eldre aldersgrupper. Blant de yngste er det svært vanlig å kombinere jobb med utdanning, og flesteparten jobber deltid. Nesten én av tre under 20 år har en butikkjobb. I tillegg jobber mange innenfor overnatting og servering eller helse- og sosialtjenester

Jeg har følgende kommentarer til de enkelte forslagene som fremmes i representantforslaget:

Forslag 1 om å tillate ungdom å arbeide frem til midnatt

Jeg legger til grunn at forslagsstillerne med «ungdom» sikter til unge mellom 15 og 18 år som ikke er skolepliktige. Utgangspunktet er at disse ungdommene skal ha arbeidsfri i minst 8 timer som omfatter kl. 23 til 06. Vi har i dag i forskrift en rekke unntak fra dette, som i flere tilfeller åpner for at ungdom kan arbeide frem til midnatt. Disse er knyttet til spesifikke bransjer, typer arbeid og stilling, for eksempel arbeid på lærekontrakt i virksomheter innen hotell- og restauranternæringen.

EU-direktiv 94/33/EF om vern av unge på arbeidsplassen er en del av EØS-avtalen, og gir minimumsregler som skal beskytte unge mot økonomisk utnyttning og mot ethvert arbeid som kan skade deres sikkerhet, helse og deres fysiske, mentale, moralske eller sosiale utvikling eller gripe forstyrrende inn i deres utdanning. Hovedregelen etter direktivet er at barn og ungdom skal ha fri om natten (kl. 22–06 eller 23–07), men ungdom kan tillates å jobbe i nattetidsrommet innen særskilte virksomhetssektorer, men likevel ikke mellom kl. 00 og 04 (med noen få unntak).

Direktivet åpner etter Arbeids- og inkluderingsdepartementets vurdering ikke for generelt å tillate ungdom å arbeide frem til midnatt. Siden dette kun kan tillates «innen særskilte virksomhetssektorer», må direktivet forstås slik at hovedregelen skal være at dette *ikke* er tillatt, og at unntak fra dette utgangspunktet må fastsettes særskilt i regelverket og være knyttet til spesifikke bransjer eller lignende. Også andre folkerettslige forpliktelser, for eksempel Sosialpakten (ETS nr. 163), begrenser adgangen til å tillate ungdommer å arbeide om natten.

Jeg vil også påpeke at nattarbeid anses å være særlig belastende, og at barn og ungdom er blant de mest sårbare arbeidstakerne på grunn av sin unge alder og manglende erfaring og utvikling. Det er et generelt krav at personer under 18 år ikke skal utføre arbeid som kan være til skade for deres helse, utvikling eller skolegang, og arbeidstiden skal ikke legges slik at den hindrer skolegang eller det å dra nytte av undervisningen. Dette gjelder både grunnskole og videregående opplæring. Ulike typer arbeid innebærer dessuten ulike belastninger, som kan variere ut fra når på døgnet det er snakk om. Jeg vil derfor være svært forsiktig med å utvide adgangen til nattarbeid for 15–17-åringer uten at det er godt begrunnet i et reelt behov.

Forslag 2 om å tillate barn å arbeide mer enn to timer på skoledager

Forslagsstillerne ønsker en endring i arbeidsmiljøloven som tillater «ungdom under 15 år» å arbeide noe mer enn to timer på skoledager. Jeg legger til grunn at med dette menes barn som er under 15 år gamle eller som fortsatt er skolepliktige. For «ungdom», det vil si unge mellom 15 og 18 år som ikke er skolepliktige, gjelder ikke begrensningen på to timer arbeid i døgnet på skoledager.

Arbeid av barn som er under 15 år eller skolepliktige er i utgangspunktet forbudt. Dette er likevel tillatt for kulturelt og lignende arbeid, «lett arbeid» fra fylte 13 år og arbeid som ledd i skolegang eller praktisk yrkesorientering ved fylte 14 år. Det er en forutsetning at arbeidet ikke kan være til skade for sikkerhet, helse, utvikling eller skolegang, og arbeidstiden legges slik at den ikke hindrer skolegang eller hindrer å dra nytte av undervisningen.

For barn som er under 15 år eller er skolepliktig skal arbeidstiden ikke overstige 2 timer i døgnet på dager med undervisning. Dette tilsvarer kravet i direktivet om vern av unge på arbeidsplassen, som ikke åpner for å gjøre generelle unntak fra dette. Også Sosialpakten har bestemmelser som begrenser arbeidstiden for barn. Verken arbeidsmiljøloven eller direktivet gjør et skille mellom korte og lange skoledager. Det at skoledagen er kortere enkelte dager eller kortere for yngre barn, kan etter mitt syn uansett ikke begrunne en generell utvidelse av den daglige arbeidstiden, slik jeg oppfatter at forslagsstillerne ønsker. Vi må huske at det her er snakk om barn som ennå ikke er ferdig med grunnskolen, hvor hovedregelen er barnearbeid er forbudt. Barn har et særlig behov for et strengt vern, og lange arbeidsøkter vil raskt komme i konflikt med hensynene som reglene om barnearbeid skal ivareta.

Forslag 3 om å endre alkoholloven

For regjeringen er det viktig å opprettholde en restriktiv og helhetlig alkoholpolitikk, basert på effektive virkemidler. Et av disse virkemidlene er aldersgrenser for salg, skjenking og utlevering av alkoholholdig drikk, jf. alkoholloven § 1-5.

Et grunnleggende prinsipp i alkoholloven er at personer som har befatning med alkohol selv må være over den alder som gjelder for kjøp av varen. Dette er både av hensyn til at den mindreårige selv ikke skal ha tilgang på alkohol og at den mindreårige ikke skal omsette til bl.a. andre mindreårige.

Det finnes i dag et unntak fra aldersgrensene når det gjelder personer med kokk-, servitør- eller resepsjonistfagbrev, disse kan selge eller skjenke alkoholholdig drikk selv om de er under aldersgrensene i alkoholloven. I tillegg kan lærlinger og elever i kokk-, servitør- eller resepsjonistfag i videregående skole under praktisk opplæring i bedrift, likevel selge og servere alkoholholdig drikk når dette er nødvendig av hensyn til opplæringen. Det er da et vilkår at det foreligger en reell opplæringssituasjon, hvor salg eller servering av alkoholholdig drikk inngår som en del av en fastsatt læreplan.

Alkohol i gruppe 3 har et særlig stort skadepotensial og alderskravet er derfor 20 år. Det er viktig at omsetningen av denne varen foregår i særlig trygge former. Etter Helse- og omsorgsdepartementets syn tilsier dette at det ikke bør være mulig for 18 og 19-åringer å selge, skjenke eller utlevere alkohol gruppe 3 selv om en person over 20 år har daglig tilsyn med salget.

På generelt grunnlag er Helse- og omsorgsdepartementet av den oppfatning at det forhold at ikke alle personer over 18 år har anledning til å delta i selve omsetningen av alkoholholdig

drikk gruppe 3, ikke er en stor praktisk utfordring som gir grunnlag for å redusere på kravene til omsetning av alkohol. Hensynet til å begrense personer under 20 års befatning med alkohol gruppe 3 er mer tungtveiende. Jeg viser i den sammenheng også til at unntaksbestemmelsen som åpner for at mindreårige lærlinger kan få anledning til å selge alkoholholdig drikk, ivaretar hensynet til de som er under praktisk opplæring med sikte på å utdanne seg til å få fagbrev.

Helse- og omsorgsministren vil på denne bakgrunn ikke tilrå en endring i alkoholloven som foreslått i representantforslaget.

Forslag 4 om å avvikle statsforvalterens godkjenningsordning knyttet til søndagsåpne butikker

De siste tiårene har åpningstidene i varehandelen blitt vesentlig utvidet på kveldstid, ikke minst i dagligvarehandelen, etter at det ble frie åpningstider på hverdager. Dette antas å ha skapt jobbmuligheter for skoleungdom. Det kan likevel være et visst potensiale for tilleggssyssetning av skoleungdom på vanlige søndager, men mer søndagsarbeid kan gå på bekostning av andre hensyn.

Det er gitt forskrifter som gir status som typisk turiststed et stort antall steder i landet. Her er det normalt mulig med søndagsåpne butikker, i alle fall deler av året. Dessuten har mindre dagligvarebutikker frie åpningstider i medhold av helligdagsfredloven § 5 andre ledd nr. 1. Lønnsomhet er en forutsetning for at unge skal få jobb i varehandelen på søndager. Fordi lengre åpningstid ikke nødvendigvis medfører økt samlet konsum, kan det å spre handelen på ytterligere en arbeidsdag svekke lønnsomheten, og dermed påvirke åpningstider og arbeidstiden ellers i uka.

Dersom kommunene skulle få myndighet til å tillate faste utsalgssteder uansett størrelse og vareutvalg og å selge varer til forbrukere på vanlige søndager, er det etter Barne- og familieministrens vurdering fare for at næringsdrivende vil erfare at ulikheter mellom lokale regler vrir konkurransen. Antakelig vil virkningen over tid bli flere søndagsåpne butikker og en svekkelse av søndagen som annerledesdag. Begge deler er uheldig. Barne- og familiedepartementet viser for øvrig til Stortingets behandling av Dokument 8:6 L (2020-2021), og til drøftingen i NOU 2017: 17 punkt 7.2.4, hvor utvalget konkluderte med at kommunene bare bør «få rettsleg kompetanse til å regulere opningstidene innanfor rammer som sikrar at reguleringa ikkje blir konkurransevridande».

Forslag 5 om innføring av forsøk med jobbskattefradrag for unge

Finansministeren viser til at insentivene til arbeid generelt ivaretas gjennom å holde marginals kattene nede. Regjeringen har senket skattene på lave og middels inntekter i alle budsjettene som er lagt frem siden 2021. Lavere marginals katt har styrket insentivene til arbeid for dem som allerede er i jobb, herunder personer som jobber ved siden av en offentlig ytelse. I tillegg kan lavere skatt gjøre det mer attraktivt å gå inn i arbeidslivet for personer uten skattepliktig inntekt, for eksempel sosialhjelpsmottakere, studenter eller hjemmeværende. I regjeringens forslag til 2025-budsjett økes frikortgrensen fra 70 000

kroner til 100 000 kroner. Det kan stimulere unge til å ta en deltidsjobb og tidlig få arbeidserfaring.

I dagens skattesystem skattlegges mange trygdeytelser på samme måte som lønn. Dette gjør skattesystemet oversiktlig og forutsigbart for eksempel når ytelser og arbeidsinntekt kombineres. Samtidig vil en skattelettelse som gis til lønsmottagere, også gis til personer som går på skattepliktige ytelser.

Skattesystemets rolle i å opprettholde insentivene til arbeid er viktig. Regjeringen utreder muligheten for en forsøksordning med et arbeidsfradrag for unge. Et arbeidsfradrag gis bare i arbeidsinntekt og gjør det relativt mer attraktivt å jobbe. Dersom en kommer til at et slikt forsøk er mulig og ønskelig å gjennomføre, vil det kunne gi verdifull kunnskap om hvordan insentiver påvirker overganger inn og ut av arbeidslivet.

Forslag 6 om tiltak for å øke organisasjonsgraden blant unge

Jeg forstår dette forslaget som at det gjelder unge arbeidstakere, også ut over myndighetsalder.

Et organisert arbeidsliv er et tryggere arbeidsliv. Høy organisasjonsgrad og sterke fagorganisasjoner er kjernen i den norske arbeidslivsmodellen. Denne regjeringen har derfor vært opptatt av å styrke det man kan kalle førstelinjeforsvaret for å sikre et trygt og seriøst arbeidsliv.

Unge arbeidstakere jobber oftere deltid og arbeider typisk i bransjer med lav organisasjonsgrad, slik som på serveringssteder og i butikk. Dette er viktige årsaker til at unge arbeidstakere har en lavere organisasjonsgrad enn resten av befolkningen.

Det er organisasjonene selv som har ansvar for rekruttering av medlemmer og for å sørge for at medlemskap i organisasjonen treffer unge arbeidstakere. Likevel kan myndighetene legge til rette for dette arbeidet gjennom blant annet økonomisk støtte og informasjon.

Denne regjeringen har gjennomført flere tiltak for å øke organisasjonsgraden generelt, tiltak som også treffer unge arbeidstakere. Blant annet har vi mer enn doblet skattefradraget for fagforeningskontingenten i denne regjeringsperioden. Det mener jeg er et viktig tiltak for å nå denne gruppen, som gjerne har lavere lønnsinntekt enn den øvrige befolkningen selv om de ofte må betale en lavere medlemskontingent.

Departementet nedsatte i 2019 en arbeidsgruppe med partene i arbeidslivet, som i bredt diskuterte tiltak for å styrke det organiserte arbeidslivet. Arbeidsgruppen leverte en rapport i juni 2021 der målgruppen for tiltakene i stor grad var rettet mot unge.

Arbeidsgruppen la hovedvekt på tiltak som bidrar til økt kunnskap om det organiserte arbeidslivet, der både organisasjonene og myndighetene har et felles ansvar. Jeg ønsker i

den forbindelse å trekke frem eksempelet Vinn-Vinn, som er et spill utviklet av NHO og LO til nettopp å øke kompetansen til unge om den norske arbeidslivsmodellen.

Å øke organisasjonsgraden er jevnlig tema i bransjeprogrammet for uteliv, som er en næring der det jobber mange unge arbeidstakere. I bransjeprogrammet er det planlagt et kunnskapsgrunnlag for å bedre kartlegge årsaker til den lave organisasjonsgraden i sektoren, noe som igjen vil kunne føre til nye tiltak for organisering av unge.

Med hilsen

Tonje Brenna